

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. spalio 24 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sąjungos teisės principai – Lojalus bendradarbiavimas – Procesinė autonomija – Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai – Nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta teisių gynimo priemonė, leidžianti atnaujinti baudžiamąją bylą, užbaigtą įsiteisėjusiu teismo sprendimu, remiantis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos pažeidimu – Pareiga išplėsti šios procedūros taikymą Sąjungos teisėje įtvirtintų pagrindinių teisių pažeidimo atvejams – Nebuvimas“

Byloje C-234/17

dėl 2017 m. sausio 23 d. *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. gegužės 4 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūroje dėl savitarpio pagalbos prašymo baudžiamojoje byloje dėl

XC,

YB,

ZA,

dalyvaujant

Generalprokuratur,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurių sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai A. Arabadžiev (pranešėjas), C. Toader ir F. Biltgen, teisėjai M. Ilešič, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda ir S. Rodin,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. kovo 20 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos J. Schmoll, K. Ibili ir G. Eberhard,
- Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Z. Fehér, G. Koós ir G. Tornyai,

* Proceso kalba: vokiečių.

– Europos Komisijos, atstovaujamos H. Krämer ir R. Troosters,
susipažinęs su 2018 m. birželio 5 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl ESS 4 straipsnio 3 dalies ir lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas vykdant savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose procedūrą, kurią *Staatsanwaltschaft des Kantons St. Gallen* (Sankt Galeno prokuratūra, Šveicarija) prašymu pradėjo Austrijos teisminės institucijos dėl XC, YB ir ZA, kurie įtariami Šveicarijoje padarę nusikalstamą veiką – mokesčių slėpimą – kaip tai suprantama pagal Šveicarijos įstatymą, kuriuo reglamentuojamas pridėtinės vertės mokestis (PVM), ir kitas nusikalstamas veikas.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 1990 m. birželio 19 d. Šengene (Liuksemburgas) pasirašytos ir 1995 m. kovo 26 d. įsigaliojusios Konvencijos dėl Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo, įgyvendinimo (OL L 239, 2000, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 2 t., p. 9, toliau – KŠSI) 50 straipsnio, esančio III antraštinės dalies 2 skyriuje „Savitarpio pagalba baudžiamosiose bylose“, 1 dalyje numatyta:

„Susitariančiosios Šalys įsipareigoja viena kitai teikti pagal [Europos konvenciją dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose (ETS Nr. 30), pasirašytą 1959 m. balandžio 20 d. Strasbūre, ir 1962 m. birželio 27 d. Beniliukso sutartį dėl ekstradicijos ir savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, su pakeitimais, padarytais 1974 m. gegužės 11 d. protokolu,] savitarpio teisinę pagalbą tiriant savo įstatymų ir kitų teisės aktų dėl akcizų, pridėtinės vertės mokesčio ir muitų pažeidimus. Muitų nuostatos – tai taisyklės, nustatytos 1967 m. rugsėjo 7 d. Belgijos, Vokietijos Federacinės Respublikos, Prancūzijos, Italijos, Liuksemburgo ir Nyderlandų konvencijos dėl muitinių administracijos savitarpio pagalbos 2 straipsnyje ir [1981 m. gegužės 19 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1468/81 dėl tarpusavio pagalbos tarp valstybių narių administracinių institucijų ir jų bendradarbiavimo su Komisija siekiant užtikrinti, kad būtų teisingai taikomi muitų arba žemės ūkio teisės aktai (OL L 144, 1981, p. 1)] 2 straipsnyje.“

- 4 KŠSI 54 straipsnyje, kuris yra konvencijos III antraštinės dalies 3 skyriuje „*Ne bis in idem* principo taikymas“, nustatyta:

„Asmuo, kurio teismo procesas vienoje Susitariančiojoje Šalyje yra galutinai baigtas, už tas pačias veikas negali būti persekiojamas kitoje Susitariančiojoje Šalyje, jei jau paskirta bausmė, ji jau įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios Susitariančiosios Šalies įstatymus nebegerai būti vykdoma.“

Austrijos teisė

- 5 *Strafrechtsänderungsgesetz* (Įstatymas dėl baudžiamosios teisės reformos, *BGBL.*, 762/1996) į *Strafprozessordnung* (Baudžiamojo proceso kodeksas) įtraukti 363a–363c straipsniai, susiję su „baudžiamosios bylos atnaujinimo“ (*Erneuerung Strafverfahrens*) teisės institutu, skirtu Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimams vykdyti.
- 6 Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje nustatyta:

„(1) Kai Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendime konstatuota, kad baudžiamųjų bylų teismo nuosprendžiu arba kitu sprendimu buvo pažeista Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija[, pasirašyta Romoje 1950 m. lapkričio 4 d.,] arba vienas iš jos protokolų, gavus pareiškimą byla turi būti atnaujinama tiek, kiek neatmestina, jog pažeidimas galėjo turėti suinteresuotajam asmeniui neigiamą įtaką dėl baudžiamųjų bylų teismo sprendimo turinio.

(2) Nutartį dėl prašymo atnaujinti bylą visais atvejais priima *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija). Pareiškimą gali pateikti asmuo, su kuriuo susijęs konstatuotas pažeidimas, ir *Generalprokurator* (generalinis prokuroras); atitinkamai taikoma 282 straipsnio 1 dalis. Pareiškimas turi būti teikiamas *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas). Jei pareiškimą pateikia *Generalprokurator* (generalinis prokuroras), turi būti išklausomas suinteresuotasis asmuo, jei pareiškimą pateikia suinteresuotasis asmuo, turi būti išklausomas *Generalprokurator* generalinis prokuroras; atitinkamai taikoma 35 straipsnio 2 dalis.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 7 2012 m. Sankt Galeno kantono prokuratūra pradėjo mokesčių slėpimo veikų tyrimą dėl XC, YB ir ZA, įtarusi, kad jie nurodė klaidingus duomenis Šveicarijos mokesčių administratoriui pateiktose deklaracijose ir taip neteisėtai susigrąžinus iš viso 835 374,17 Šveicarijos frankų (CHF) (apie 716 000 EUR) PVM. Prokuratūra Austrijos teisminėms institucijoms pateikė savitarpio pagalbos prašymą baudžiamojoje byloje, kuriuo buvo prašoma, kad *Staatsanwaltschaft Feldkirch* (Feldkircho prokuratūra, Austrija) apklaustų suinteresuotuosius asmenis.
- 8 XC, YB ir ZA Austrijoje pateikė kelis skundus dėl prašomų apklausų rengimo, remdamiesi iš esmės tuo, kad 2011 ir 2012 m. Vokietijoje ir Lichtenšteine nagrinėtos baudžiamosios bylos buvo nutrauktos, todėl vadovaujantis *ne bis in idem* principu, įtvirtintu KŠSĮ 54 straipsnyje, nebegalima jų vėl persekioti įtariant nusikaltimais, kuriais žala padaryta Šveicarijos mokesčių institucijai. 2015 m. spalio 9 d. nutartimi *Oberlandesgericht Innsbruck* (Insbuko aukštesnysis apygardos teismas, Austrija), nagrinėjęs bylą kaip paskutinė instancija, konstatavo, kad nebuvo duomenų, įrodančių, kad buvo pažeistas KŠSĮ 54 straipsnis.
- 9 Kadangi ši nutartis tapo galutinė, XC, YB ir ZA, remdamiesi Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsniu, kreipėsi į *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) su prašymu atnaujinti bylą, tvirtindami, kad įvykdžius nagrinėjamus savitarpio pagalbos prašymus, buvo pažeistos tam tikros jų teisės, įtvirtintos ne tik Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, pasirašytoje 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje (toliau – EŽTK), bet ir KŠSĮ ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija).
- 10 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, baudžiamosios bylos atnaujinimas įmanomas tik kaip yra EŽTK garantuojamų teisių pažeidimas, kurį konstatavo Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) arba *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) (prieš EŽTT priimant sprendimą, kuriuo konstatuojamas toks pažeidimas). Jam kyla klausimas, ar, vadovaujantis lojalaus bendradarbiavimo principu, lygiavertiškumo

ir veiksmingumo principais būtina atnaujinti baudžiamąją bylą ir tais atvejais, kai pažeidžiamos Sąjungos teisėje įtvirtintos pagrindinės teisės, net jei tai nėra tiesiogiai numatyta šią teisių gynimo priemonę reglamentuojančiame tekste.

- 11 Šiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Sąjungos teisę, visų pirma ESS 4 straipsnio 3 dalį, siejamą su iš jos kylančiais lygiavertiškumo ir veiksmingumo principais, reikia aiškinti taip, kad pagal ją *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) įpareigojamas pagal suinteresuotojo asmens pareiškimą patikrinti, ar baudžiamųjų bylų teismo įsiteisėjusiu galutiniu sprendimu, kaip tvirtinama, pažeista Sąjungos teisė (šiuo atveju – [Chartijos] 50 straipsnis ir [KŠSI] 54 straipsnis), kai pagal nacionalinę teisę (Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnį) toks patikrinimas numatytas tik dėl įtariamo EŽTK arba vieno iš jos protokolų pažeidimo?“

Dėl prejudicinio klausimo

Dėl priimtinumų

- 12 Austrijos vyriausybė pateikė šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtumu grindžiamą prieštaravimą.
- 13 Pirma, ši vyriausybė teigia, kad teisinės situacijos, dėl kurių kilo ginčas pagrindinėje byloje, nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, nes teisių gynimo priemonė, nurodyta Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje, taikytina pažeidus EŽTK, o ne Sąjungos teisę.
- 14 Tačiau kai, kaip yra pagrindinėje byloje, valstybės narės valdžios institucijos patenkina savitarpio pagalbos prašymą, grindžiamą KŠSI, kuris yra neatskiriama Sąjungos teisės dalis pagal Protokolo Nr. 19 dėl Šengeno *acquis* integravimo į Europos Sąjungos sistemą, pridėtą prie Lisabonos sutarties (OL C 83, 2010, p. 290), jos įgyvendina Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Be to, jau buvo nuspręsta, kad KŠSI 54 straipsnis turi būti aiškinamas atsižvelgiant į Chartijos 50 straipsnį, kurio esmės jis nepažeidžia (šiuo klausimu žr. 2014 m. gegužės 27 d. Sprendimo *Spasic*, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 59 punktą, 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *M*, C-398/12, EU:C:2014:1057, 35 punktą ir 2016 m. birželio 29 d. Sprendimo *Kossowski*, C-486/14, EU:C:2016:483, 31 punktą). Todėl faktinė ir teisinė situacija pagrindinėje byloje patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį.
- 15 Antra, Austrijos vyriausybė tvirtina, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas jau konstatavo, kad KŠSI 54 straipsnis yra pakankamas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis galima prašyti atnaujinti baudžiamąją bylą pagal Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnį. Vis dėlto šis teismas nepaaiškino priežasčių, kodėl mano, kad atsakymas į pateiktą klausimą yra būtinas.
- 16 Pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinio teismo klausimams dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, pateiktiems atsižvelgus į jo paties nurodytas teises ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prašymo tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba jeigu Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teises aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (be kita ko, žr. 2018 m. birželio 27 d. Sprendimo *Altiner ir Ravn*, C-230/17, EU:C:2018:497, 22 punktą).

- 17 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išdėstė priežastis, kodėl mano, kad nuostatų ir principų, nurodytų jo prejudiciniame klausime, išaiškinimas būtinas siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Teisingumo Teismo atsakymas į klausimą, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nagrinėdamas prašymą dėl baudžiamosios bylos atnaujinimo, privalo nuspręsti dėl kaltinimų, kad buvo pažeista pagrindinė teisė, garantuojama pagal Chartijos 50 straipsnį ir KŠSĮ 54 straipsnį, gali turėti tiesioginį poveikį vertinant pareiškėjų pagrindinėje byloje padėtį.
- 18 Iš tiesų nors Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad joje nurodytų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta toje konvencijoje, iš šios nuostatos taip pat matyti, kad Sąjungos teisėje galima numatyti didesnę apsaugą.
- 19 Tokiomis aplinkybėmis prejudicinis klausimas yra priimtinas.

Dėl esmės

- 20 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Sąjungos teisė, visų pirma lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nacionalinis teismas privalo vidaus teisių gynimo priemonės, pagal kurią EŽTK arba vieno iš jos protokolų pažeidimo atveju leidžiama atnaujinti baudžiamąją bylą, užbaigtą įsiteisėjusiu nacionaliniu teismo sprendimu, taikymo sritį išplėsti taip, kad į ją patektų Sąjungos teisės pažeidimų atvejai, be kita ko, kai pažeidžiamos Chartijos 50 straipsnyje ir KŠSĮ 54 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės.
- 21 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, nesant šių sritį reglamentuojančių Sąjungos teisės aktų, taisyklės, kuriomis įgyvendinamas *res judicata* galios principas, nustatomos valstybių narių teisės sistemose vadovaujantis jų procesinės autonomijos principu, tačiau turi būti paisoma lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų (2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 54 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 22 Iš tiesų, pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje nustatytą lojalaus bendradarbiavimo principą ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesinės taisyklės neturi būti mažiau palankios nei taikomos panašioms nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimas Sąjungos teisėje nustatytais teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. 1976 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Rewe-Zentralfinanz ir Rewe-Zentral*, 33/76, EU:C:1976:188, 5 punktą; 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Peterbroeck*, C-312/93, EU:C:1995:437, 12 punktą; 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimo *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:223, 46 punktą ir 2013 m. birželio 27 d. Sprendimo *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, 36 punktą).
- 23 Iš šių principų kylantys reikalavimai galioja tiek apibrėžiant tai, kas yra teismai, turintys jurisdikciją nagrinėti šia teise pagrįstus ieškinius, tiek apibrėžiant tokius ieškinius reglamentuojančias procesines taisykles (šiuo klausimu žr. 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimo *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:223, 47 punktą ir 2013 m. birželio 27 d. Sprendimo *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, 37 punktą).
- 24 Šių reikalavimų laikymąsi reikia analizuoti atsižvelgiant į atitinkamų nuostatų svarbą visam procesui, proceso eigą ir šių nuostatų ypatybes įvairiose nacionalinėse institucijose (2013 m. birželio 27 d. Sprendimo *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, 38 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

Dėl lygiavertiškumo principo

- 25 Remiantis šio sprendimo 22 punkte priminta jurisprudencija, lygiavertiškumo principas draudžia valstybei narei nustatyti mažiau palankias ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių teisės subjektų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles, nei taikomas panašioms nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams.
- 26 Šiuo klausimu iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir Austrijos vyriausybės atsakymo į Teisingumo Teismo per posėdį pateiktą klausimą matyti, kad pareiškimas dėl baudžiamosios bylos atnaujinimo, numatytas Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje, turi būti laikomas nacionaline teise grindžiamu ieškiniu.
- 27 Todėl reikia patikrinti, ar šis pareiškimas gali būti laikomas panašiu į ieškinį, skirtą Sąjungos teisės, visų pirma iš jos kildintinių pagrindinių teisių, apsaugai užtikrinti, atsižvelgiant į šių ieškinių tikslą, pagrindą ir esminius elementus (šiuo klausimu žr. 2013 m. birželio 27 d. Sprendimo *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, 39 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 28 Siekdamas pagrįsti savo abejones tuo, ar Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnis atitinka lygiavertiškumo principą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo galimybę, kad, nagrinėjant remiantis šia nuostata pateiktą pareiškimą, kaltinimas EŽTK garantuojamos pagrindinės teisės pažeidimu turi tą patį tikslą ir tą patį pagrindą, kaip ir kaltinimas Chartijos garantuojamos teisės pažeidimu. Jis taip pat iš esmės nurodo, kad, vadovaujantis Chartijos 52 straipsnio 3 dalimi, pagal ją garantuojamos teisės turi bent jau tą pačią taikymo sritį kaip ir atitinkamos pagal EŽTK garantuojamos teisės.
- 29 Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje numatyta, kad baudžiamoji byla turi būti atnaujinama tuo atveju, kai Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendime konstatuota, kad baudžiamųjų bylų teismo nuosprendžiu arba kitu sprendimu buvo pažeista EŽTK arba vienas iš jos protokolų. Taigi iš šios nuostatos teksto matyti, kad iš principo šios teisių gynimo priemonės taikymo prielaida yra Europos Žmogaus Teisių Teismo konstatuotas EŽTK ar jos protokolų pažeidimas.
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad vis dėlto 2007 m. rugpjūčio 1 d. precedentiniame sprendime jis nusprendė, jog baudžiamoji byla atnaujinama ne tik tais atvejais, kai Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatuoja, kad baudžiamųjų bylų teismo nuosprendžiu arba kitu sprendimu buvo pažeista EŽTK arba vienas iš jos protokolų, bet ir tada, kai jis pats konstatuoja tokį pažeidimą. Taigi, jei vietoj Europos Žmogaus Teisių Teismo kreipiamasi į *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas), tačiau nesiremiam Europos Žmogaus Teisių Teismo konstatuotu EŽTK ar vieno iš jos protokolų pažeidimu, *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas), su sąlyga, kad tenkinamos pareiškimų Europos Žmogaus Teisių Teisme priimtumo sąlygos, išplečia šią procedūrą ir ją taiko visiems, kurie teigia, kad buvo pažeistos toje konvencijoje ir jos protokoluose garantuojamos jų teisės, ir tokį sprendimą dėl bylos esmės priima anksčiau už pastarąjį teismą.
- 31 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad išimtinė teisių gynimo priemonė, numatyta Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje, yra pagrįsta pačia EŽTK ir, kaip buvo numatyta Austrijos įstatymų leidėjo, yra glaudžiai susijusi su procesu Europos Žmogaus Teisių Teisme. Iš tiesų, ši teisių gynimo priemonė buvo įtraukta siekiant vykdyti Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus, nes, kaip pažymėjo Austrijos vyriausybė, įstatymų leidėjas ketino tokiu būdu užtikrinti, kad būtų laikomasi įsipareigojimo pagal EŽTK 46 straipsnį.
- 32 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 75 punkte, reikalavimas EŽTK 35 straipsnio 1 dalyje, kad į Europos Žmogaus Teisių Teismą gali būti kreipiamasi tik išnaudojus vidaus teisių gynimo priemones, reiškia, kad egzistuoja nacionalinio teismo, nagrinėjusio bylą kaip galutinę instanciją, įsigaliojęs sprendimas.

- 33 Kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, būtent siekiant atsižvelgti į šią padėtį ir užtikrinti nacionalinėje teisėje EŽTT sprendimų vykdymą buvo nustatyta procedūra, numatyta Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje, kuria remiantis leidžiama atnaujinti baudžiamąją bylą, kurioje buvo priimtas įsiteisėjęs teismo sprendimas.
- 34 Be to, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir Austrijos vyriausybės pateiktų paaiškinimų, šioje nuostatoje nustatytos procedūros ir proceso Europos Žmogaus Teisių Teisme glaudus ryšys nepaneigiamas šios pirmosios procedūros taikymo srities išplėtimu, kaip tai išaiškino *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) 2007 m. rugpjūčio 1 d. precedentiniame sprendime. Iš tiesų, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 30 punkte, prieš Europos Žmogaus Teisių Teismui konstatuojant EŽTK arba jos protokolų pažeidimą pagal šią nuostatą pateiktam pareiškimui taikomos tokios pačios priimtinumų sąlygos, kaip ir tos, kurios taikomos pastarajam teismui pateiktoms peticijoms, ir, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktais paaiškinimais, jo vienintelis tikslas – tokį pažeidimą konstatuoti anksčiau.
- 35 Tačiau reikia pažymėti, kad Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje numatyta procedūra, atsižvelgiant į jos tikslą, pagrindą ir esminius elementus, kaip išdėstyti pirmiau, negali būti laikoma panašia į ieškinį, kuriuo siekiama užtikrinti pagrindines teises, garantuojamas Sąjungos teisės, visų pirma Chartijos, dėl specifinių, šios teisės pobūdžiu pagrįstų ypatumų.
- 36 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, kaip Teisingumo Teismas yra ne kartą pažymėjęs, Sąjungos teisei būdinga tai, kad ji yra kilusi iš savarankiško šaltinio, kurį sudaro Sutartys, kad ji yra viršesnė už valstybių narių teisę (šiuo klausimu žr. 1964 m. liepos 15 d. Sprendimą *Costa*, 6/64, EU:C:1964:66, ir 1970 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Internationale Handelsgesellschaft*, 11/70, EU:C:1970:114, 3 punktą; 1991 m. gruodžio 14 d. Nuomonės 1/91 (EEE susitarimas – I), EU:C:1991:490, 21 punktą ir 2011 m. kovo 8 d. Nuomonės 1/09, EU:C:2011:123, 65 punktą ir 2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Melloni*, C-399/11, EU:C:2013:107, 59 punktą), ir tai, kad įvairios nuostatos yra tiesiogiai taikomos nacionaliniams subjektams ir pačioms valstybėms narėms (šiuo klausimu žr. 1963 m. vasario 5 d. Sprendimo *van Gend & Loos*, 26/62, EU:C:1963:1, 23 punktą; 2011 m. kovo 8 d. Nuomonės 1/09, EU:C:2011:123, 65 punktą ir 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK), EU:C:2014:2454, 166 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 37 Šios teisinės konstrukcijos branduolį sudaro pagrindinės teisės, kaip antai įtvirtintosios Chartijoje, kuri, remiantis ESS 6 straipsnio 1 dalimi, turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sutartys, o šių teisių laikymasis yra Sąjungos aktų teisėtumo sąlyga, todėl Sąjungoje neleidžiamos su tomis teisėmis nesuderinamos priemonės (šiuo klausimu žr. 1991 m. birželio 18 d. Sprendimo ERT, C-260/89, EU:C:1991:254, 41 punktą; 1997 m. gegužės 29 d. Sprendimo *Kremzow*, C-299/95, EU:C:1997:254, 14 punktą; 2003 m. liepos 12 d. Sprendimo *Schmidberger*, C-112/00, EU:C:2003:333, 73 punktą, 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija*, C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461, 283 ir 284 punktus ir 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK), EU:C:2014:2454, 169 punktą).
- 38 Teisingumo Teismas dėl *ne bis in idem* principo, įtvirtinto Chartijos 50 straipsnyje, kuris nagrinėjamas pagrindinėje byloje, taip pat yra nusprendęs, kad ši nuostata turi tiesioginį poveikį (2018 m. kovo 20 d. Sprendimo *Garlsson Real State ir kt.*, C-537/16, EU:C:2018:193, 68 punktą).
- 39 Siekiant užtikrinti šios teisės sistemos ypatumų ir autonomijos išlaikymą, Sutartyse sukurta teisminė sistema, turinti garantuoti nuoseklų ir vienodą Sąjungos teisės aiškinimą (2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK), EU:C:2014:2454, 174 punktą).
- 40 Šiomis aplinkybėmis nacionaliniai teismai ir Teisingumo Teismas turi garantuoti visišką Sąjungos teisės taikymą visose valstybėse narėse ir užtikrinti teisminę subjektų iš minėtos teisės kildinamų teisių apsaugą (Nuomonės 1/09, EU:C:2011:123, 68 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK), EU:C:2014:2454, 175 punktą).

- 41 SESV 267 straipsnyje numatytas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo procesas yra kertinis teismų sistemos akmuo; pagal šią procedūrą užmezgant dialogą tarp teismų, t. y. Teisingumo Teismo ir valstybių narių teismų, siekiama užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą (šiuo klausimu žr. 1963 m. vasario 5 d. Sprendimo *van Gend & Loos*, 26/62, EU:C:1963:1, 23 punktą) ir taip užtikrinti jos nuoseklumą, visišką veiksmingumą, autonomiją ir galiausiai savitą Sutarčių sukurtos teisės pobūdį (žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13, EU:C:2014:2454, 176 punktą).
- 42 Pagal suformuotą jurisprudenciją SESV 267 straipsniu nacionaliniams teismams suteikiama plačiausia galimybė kreiptis į Teisingumo Teismą, kai jie mano, jog nagrinėjamoje byloje kyla klausimų, kuriuos norint išspręsti reikia išsiaiškinti Sąjungos teisės nuostatas, kurios yra svarbios sprendžiant jiems pateiktą ginčą, ar įvertinti jų galiojimą. Be to, nacionaliniai teismai gali laisvai pasinaudoti šia teise bet kada vykstant procesui, kai jie mano, jog tai yra reikalinga (2016 m. liepos 5 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, 17 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 43 Be to, reikia priminti, kad pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą nacionalinis teismas, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka, iš principo turi kreiptis į Teisingumo Teismą, kai jam pateiktas klausimas, kuris susijęs su Sąjungos teisės aiškinimu (šiuo klausimu žr. 2015 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Ferreira da Silva e Brito ir kt.*, C-160/14, EU:C:2015:565, 37 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 44 Galiausiai, pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją nacionaliniai teismai, įpareigoti taikyti Sąjungos teisės nuostatas, kai įgyvendina savo kompetenciją, privalo užtikrinti visišką šių nuostatų veiksmingumą, jeigu būtina, savo iniciatyva atsisakydami taikyti bet kokią joms prieštaraujančią nacionalinės teisės nuostatą, ir neprivalo prašyti arba laukti, kad ši nacionalinė nuostata būtų panaikinta teisėkūros arba kitokiomis konstitucinėmis priemonėmis (1978 m. kovo 9 d. Sprendimo *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, 21 ir 24 punktai; 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 46 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 45 Todėl pagrindinės teisės, visų pirma įtvirtintos Chartijoje, turi būti Sąjungoje aiškinamos ir taikomos atsižvelgiant į šią konstitucinę sistemą (2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK), EU:C:2014:2454, 177 punktą).
- 46 Kaip buvo nurodyta šio sprendimo 36 punkte ir kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 55 punkte, minėta konstitucinė sistema užtikrina kiekvieno asmens teisę, kad jo pagal Sąjungos teisinę sistemą suteiktos teisės būtų veiksmingai saugomos dar prieš priimant nacionalinį sprendimą, turintį *res judicata* galią.
- 47 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad skirtumai tarp, viena vertus, Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje nustatytos procedūros ir, kita vertus, ieškinių, kuriais siekiama apsaugoti asmenų teises, kylančias iš Sąjungos teisės, yra tokie, kad šie ieškiniai negali būti laikomi panašiais, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 22–25 punktuose nurodytą jurisprudenciją.
- 48 Tuo remiantis, darytina išvada, kad pagal lygiavertiškumo principą nereikalaujama, kad nacionaliniai teismai, įtarus, kad buvo pažeistos pagrindinės teisės, garantuojamos Sąjungos teisės, visų pirma Chartijos, išplėstų teisių gynimo priemonę pagal nacionalinę teisę, kuri, jei pažeidžiama EŽTK ar vienas iš jos protokolų, leidžia atnaujinti baudžiamąją bylą, dėl kurios jau priimtas galutinis įsiteisėjęs sprendimas.

Dėl veiksmingumo principo

- 49 Dėl veiksmingumo principo reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės teisės nuostatos Sąjungos teisės taikymas tampa neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visame

procesu, proceso eigą ir jo ypatumus įvairiose nacionalinėse institucijose. Šiomis aplinkybėmis prirėikus reikia, be kita ko, atsižvelgti į teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo ir tinkamos proceso eigos principus (2018 m. vasario 22 d. Sprendimo *INEOS Köln*, C-572/16, EU:C:2018:100, 44 punktą).

- 50 Siekiant įvertinti, ar buvo pažeistas Sąjungos teisės veiksmingumo principas, reikia nustatyti, ar dėl galimybės prašyti atnaujinti baudžiamąją bylą, dėl kurios jau priimtas galutinis įsiteisėjęs sprendimas, vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsniu, remiantis vienos iš pagrindinių teisių, garantuojamų Sąjungos teisės, kaip antai įtvirtintos Chartijos 50 straipsnyje ir KŠSĮ 54 straipsnyje, pažeidimu, nebuvimo tampa praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga pasinaudoti teisėmis, įtvirtintomis Sąjungos teisės sistemoje.
- 51 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad SESV nesiekama įpareigoti valstybių narių numatyti savo nacionaliniuose teismuose, siekiant užtikrinti teisių, kurių asmenims kyla iš Sąjungos teisės, apsaugą, kitų teisių gynimo priemonių nei tos, kurios jau nustatytos pagal nacionalinę teisę (šiuo klausimu žr. 2007 m. kovo 13 d. Sprendimo *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, 40 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 52 Be to, reikia priminti *res judicata* principo svarbą ir Sąjungos teisės, ir nacionalinės teisės sistemose. Iš tiesų, tiek siekiant užtikrinti teisės ir teisinių santykių stabilumą, tiek gerą teisingumo vykdymą, svarbu, kad teismo sprendimai, kurie išnaudojus visas galimas teisių gynimo priemones arba pasibaigus numatytiems pasinaudojimo jomis terminams tampa galutiniais, nebegalėtų būti ginčijami (2006 m. kovo 16 d. Sprendimo *Kapferer*, C-234/04, EU:C:2006:178, 20 punktą; 2010 m. birželio 29 d. Sprendimo *Komisija / Liuksemburgas*, C-526/08, EU:C:2010:379, 26 punktą; 2011 m. kovo 29 d. Sprendimo *ThyssenKrupp Nirosta / Komisija*, C-352/09 P, EU:C:2011:191, 123 punktą ir 2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 58 punktą).
- 53 Todėl Sąjungos teisė nenustato nacionaliniam teismui pareigos netaikyti vidaus proceso taisyklių, suteikiančių teismo sprendimui *res judicata* galią, net jeigu tai leistų ištaisyti su šia teise nesuderinamą nacionalinę situaciją (2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 59 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 29 punktą).
- 54 Taigi, pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad, siekdama atsižvelgti į su šia teise susijusias nuostatas išaiškinimą, kuri Teisingumo Teismas pateikė po to, kai buvo priimtas įsigaliojęs teisminės institucijos sprendimas, ši institucija turėtų peržiūrėti tą sprendimą (šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 60 punktą ir 2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 38 punktą).
- 55 Šioje byloje jokia Teisingumo Teismui pateikta bylos medžiaga neleidžia daryti išvados, kad Austrijos teisės sistemoje nėra teisių gynimo priemonės, veiksmingai užtikrinančios asmenų teisių, kylančių iš Chartijos 50 straipsnio ir KŠSĮ 54 straipsnio, apsaugą.
- 56 Priešingai, akivaizdu, kad pareiškėjai pagrindinėje byloje, prieštaraudami dėl Sankt Galeno (Šveicarija) prokuratūros savitarpio pagalbos prašymų, visiškai galėjo remtis šių nuostatų pažeidimu ir kad šie teismai išnagrino šiuos skundus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pabrėžia, kad baudžiamojo proceso kodeksas suteikia atitinkamiems asmenims daug galimybių pasinaudoti savo teisėmis pagal Sąjungos teisės sistemą.
- 57 Taigi šis pagrindas užtikrina Sąjungos teisės veiksmingumą, nesant reikalo išplėsti išimtinę Baudžiamojo proceso kodekso 363a straipsnyje numatytą teisių gynimo priemonę, leidžiančią ginčyti įsiteisėjusius nacionalinius teismo sprendimus.

- 58 Be to, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 56 punkte, *res judicata* galios principas nedraudžia pripažinti valstybės atsakomybės už galutinės instancijos teismo sprendimą principą (2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 40 punktas). Iš tiesų, visų pirma dėl to, jog tokiu sprendimu padarytas iš Sąjungos teisės kylančių teisių pažeidimas paprastai nebegali būti ištaisytas, iš asmenų negali būti atimta galimybė patraukti valstybę atsakomybėn siekiant, pasinaudojus tokia priemone, teisiškai apginti savo teises (2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 34 punktas ir 2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 40 punktas).
- 59 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Sąjungos teisė, visų pirma lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nacionalinis teismas neprivalo vidaus teisių gynimo priemonės, pagal kurią EŽTK arba vieno iš jos protokolų pažeidimo atveju leidžiama atnaujinti baudžiamąją bylą, užbaigtą įsiteisėjusiu nacionaliniu teismo sprendimu, taikymo srities išplėsti taip, kad į ją patektų Sąjungos teisės pažeidimų atvejai, be kita ko, kai pažeidžiamos Chartijos 50 straipsnyje ir KŠSI 54 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 60 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Sąjungos teisė, visų pirma lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nacionalinis teismas neprivalo vidaus teisių gynimo priemonės, pagal kurią Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, pasirašytos Romoje 1950 m. lapkričio 4 d., arba vieno iš jos papildomų protokolų pažeidimo atveju leidžiama atnaujinti baudžiamąją bylą, užbaigtą įsiteisėjusiu nacionaliniu teismo sprendimu, taikymo srities išplėsti taip, kad į ją patektų Sąjungos teisės pažeidimų atvejai, be kita ko, kai pažeidžiamos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje ir 1990 m. birželio 19 d. Šengene (Liuksemburgas) pasirašytos ir 1995 m. kovo 26 d. įsigaliojusios Konvencijos dėl Šengeno susitarimo, 1985 m. birželio 14 d. sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo, įgyvendinimo 54 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės.

Parašai.